

НАВУКОВА-МЕТАДЫЧНЫЯ АСПЕКТЫ РЭАЛІЗАЦЫІ КАШТОЎНАСАГА ПАДЫХОДУ Ў НАВУЧАННІ ГІСТАРЫЧНАМУ КРАЯЗНАЎСТВУ БЕЛАРУСІ

М.Бандзэлікаў, БДПУ (Мінск)

Кампетэнтасны падыход – гэта скіраванасць працэсу навучання на фарміраванне і развіццё ключавых або базавых і прадметных кампетэнцый асобы. Савет Еўропы рэкамендаваў выкарыстоўваць набор ключавых кампетэнцый у якасці асновы для пабудовы вучэбных праграм і планаў для навучальных устаноў усёй Еўропы. Да ключавых кампетэнцый аднесены:

- палітычныя і сацыяльныя кампетэнцыі, якія звязаны са здатнасцю браць на сябе адказнасць, удзельнічаць у сумесным прыняцці рашэнняў, вырашаць канфліктныя сітуацыі мірным шляхам, удзельнічаць у функцыянаванні і развіцці дэмакратычных інстытутаў;
- кампетэнцыі, якія тычацца жыцця ў шматкультурным грамадстве. Разуменне адрозненняў, павага адзін да аднаго, здатнасць жыць з людзьмі іншых культур, моў, рэлігій;
- камунікатыўныя кампетэнцыі, якія вызначаюць валоданне вуснымі і пісьмовымі зносінамі. Тым, хто не валодае імі, пагражае ізаляцыя ад грамадства. Да гэтай групы адносіцца і валоданне некалькімі мовамі, якое набывае ўсё большае значэнне;
- кампетэнцыі, звязаныя з узнікненнем інфармацыйнага грамадства. Авалоданне новымі тэхналогіямі, здатнасць крытычна адносіцца да інфармацыі, якую распаўсюджваюць масмедыя, да рэкламы;
- кампетэнцыі, якія рэалізуюць здатнасць і жаданне вучыцца ўсё жыццё, што з'яўляецца асновай непарыўнай падрыхтоўкі ў прафесійным плане, у асабістым і грамадскім жыцці [1].

Расійскія навукоўцы, якія займаюцца распрацоўкай кампетэнтаснага падыходу, выкарыстоўваюць еўрапейскую сістэму ключавых кампетэнцый з пэўнай дэталізаванай і вылучаюць сем ключавых кампетэнцый:

- каштоўнасна-сэнсавая кампетэнцыя – гэта здатнасць разумець сусвет, арыентавацца ў ім, асэнсоўваць сваю ролю і прызначэнне, умненне выбіраць мэталы і сэнсавыя ўстаноўкі для сваіх дзеянняў і ўчынкаў, прымаць рашэнні. Ад яе залежыць індывідуальная адукацыйная траекторыя і праграма жыццядзейнасці;
- агульнакультурная кампетэнцыя – гэта кола пытанняў, у якіх неабходна разбірацца. Да іх адносяцца асаблівасці нацыянальнай і агульначалавечай культуры, духоўна-маральныя асновы жыцця чалавека і грамадства, культуралагічныя асновы сямейных, сацыяльных з'яў і традыцый, роля навукі і рэлігіі ў жыцці чалавека, іх уплыў на сусвет. Сюды таксама адносяцца кампетэнцыі ў побытовай сферы і культуры вольнага часу. Напрыклад, валоданне эфектыўнымі спосабамі арганізацыі вольнага часу;
- вучэбна-пазнавальная кампетэнцыя – гэта сукупнасць кампетэнцый навучэнца ў сферы самастойнай пазнавальнай дзейнасці, якія ўключаюць элементы логікі, метадалогіі, агульнанавуковай дзейнасці, суаднесенай з рэальнымі пазнаваемымі аб'ектамі. У межах гэтай кампетэнцыі вызначаюцца патрабаванні адпаведнай граматычнасці: умненне адрозніць факты ад домysлаў, выкарыстанне агульнанавуковых метадаў пазнання;
- інфармацыйная кампетэнцыя. З дапамогаю рэальных аб'ектаў (кампутар) і інфармацыйных тэхналогій (СМІ, Інтэрнэт) фарміруюцца ўменні самастойна шукаць, аналізіраваць і адбіраць неабходную інфармацыю.
- камунікатыўная кампетэнцыя – гэта веданне моў, спосабаў узаемадзеяння з людзьмі, навыкі калектыўнай работы. Павінен умець прэзентаваць сябе, задаваць пытанні, весці дыскусію;
- сацыяльна-працоўная кампетэнцыя – гэта валоданне ведамі і вопытам у грамадзянскай і грамадскай дзейнасці (роля грамадзяніна, выбаршчыка), у сацыяльна-працоўнай дзейнасці (правы спажыўца, пакупніка, работніка), у сямейных адносінах, у пытаннях эканомікі і права, у прафесійным самавызначэнні (умненне аналізаваць сітуацыю на рынку працы, дзейнічаць у адпаведнасці з асабістай карысцю);
- кампетэнцыя асабістага самаўдасканалення скіраваная да таго, каб засвойваць спосабы фізічнага і інтэлектуальнага самаразвіцця, эмацыянальную самарэгуляцыю і самападтрымку [2].

Кампетэнтасны падыход акцэнтуюе ўвагу на выніках навучання. Пад вынікамі навучання разглядаецца не сума засвоенай інфармацыі, а здатнасць дзейнічаць з апорай на засвоеныя веды.

Змест кампетэнтаснага падыходу складаецца з

- вызначэння патрабаванняў да ведаў, уменняў, неабходных для спецыяліста па ўзроўням дзейнасці (агульнапрафесійная, прафесійная, спецыяльная);
  - падрыхтоўкі вучэбных праграм, планаў;
  - вызначэння тэхналогій фарміравання кампетэнцый;
  - распрацоўкі спосабаў кантролю адукацыйнага працэсу і сфарміраванасці кампетэнцый.
- Заняткі на курсу "Краязнаўства і этналогія Беларусі" праводзяцца з праграмай, у якой вызначаны патрабаванні да ведаў і ўменняў студэнтаў. Змест праграмы дазваляе фарміраваць як агульныя, так і прадметныя, прафесійныя кампетэнцыі.

Звычайна на першым курсе студэнты атрымліваюць заданне напісаць гісторыка-краязнаўчы рэферат. У якасці тэмы рэферата прапановаецца тое, што іх цікавіць у гісторыі, жыцці, побыце людзей той масштабнасці, дзе яны нарадзіліся, жылі, вучыліся да паступлення ва ўніверсітэт. Выбар тэмы рэферата – гэта таксама практычны навык, якім студэнты павінны валодаць.

Студэнты вучацца шукаць літаратуру і крыніцы па тэме рэферата. Працуюць з каталогамі бібліятэк, даведнікамі, шукаюць неабходныя інтэрнэт-рэсурсы. Гэта таксама фарміруе пэўныя практычныя ўменні і навыкі.

Наступным этапам работы над рэфератам з'яўляецца адбор неабходнай літаратуры і крыніц.

Пасля знаёмства з літаратурай і крыніцамі студэнты складаюць план рэферата. Гэта павінен быць максімальна падрабязны план, нават план-тэзіс. Зразумела, што выкладчык папярэдне расказвае, як складаецца план. Але без самастойнай работы студэнта над планам рэферата вынікі тлумачэнняў выкладчыка былі б незначнымі. Як правіла план рэферата студэнты абмяркоўваюць з выкладчыкам. Пад

час напісання рэферата студэнты атрымліваюць практычныя навыкі аналізу літаратуры і крыніц, вучацца рабіць высновы, засвойваюць правілы цытавання, знаёмяцца з тым, як рабіць спасылку, скласці табліцу, схему, дыяграму і гэтак далей. Пасля таго, як тэкст рэферата напісаны, -- зноў звяртаюцца да плана і арганізуюць матэрыял такім чынам, каб ён быў аб'яднаны ў дзве-тры главы, або меў максімальна пяць-шэсць суразмерных па аб'ёму частак.

На завяршаючым этапе работы над рэфератам пішуцца уводзіны і заключэнне, афармляецца спіс літаратуры і крыніц па тэме рэферата. Пры гэтым студэнты на практыцы засвойваюць тыя патрабаванні, якія прад'яўляюцца да зместу ўводзінаў і заключэння. Ва ўводзінах яны вучацца на практыцы абгрунтаваць актуальнасць тэмы рэферата, даваць агляд і, па магчымасці, аналіз літаратуры і крыніц, фармуляваць мэту і задачы сваёй работы.

Вялікі патэнцыял для рэалізацыі кампетэнтнаснага падыходу ў выкладанні гістарычнага краязнаўства Беларусі мае таксама разглядаемая на практычных занятках тэма "Гісторыка-краязнаўчая экскурсія: метадыка яе падрыхтоўкі і правядзення". Студэнтам разам з падрыхтоўкай пытанняў гэтай тэмы прапануецца самастойна падрыхтаваць тэкст экскурсіі, распрацаваць яе маршрут, пазнаёміцца з патрабаваннямі да экскурсавода і тэхнікай правядзення экскурсіі. Пасля таго, як гэта работа праведзена, студэнты маюць магчымасць паспрабаваць сябе ў якасці экскурсаводаў і правесці экскурсію для сваіх аднагрупнікаў. Самастойная работа па падрыхтоўцы экскурсіі, правядзенне яе спрыяе засваенню тэарэтычных ведаў, а таксама фарміруе практычныя навыкі, неабходныя для экскурсавода.

Такім чынам, ужо на першым курсе студэнты, якія так ці інакш рэалізуюць свае веды, авалодваюць практычнымі навыкамі актыўней праяўляюць сябе ў навуковай і вучэбнай рабоце. Заўважана, што калі студэнт зацікаўлена працуе над рэфератам, стараецца падрыхтаваць і правесці краязнаўчую экскурсію, -- такі студэнт у далейшым рэгулярна прымае ўдзел ў навуковых канферэнцыях, мае навуковыя публікацыі, што, у сваю чаргу, спрыяе фарміраванню шырокага кола як ключавых, так і прафесійных кампетэнцый.

З мэтай кантролю адукацыйнага працэсу і сфарміраванасці кампетэнцый выкарыстоўваюцца элементы крэдытнай сістэмы ацэнкі ведаў студэнтаў -- за падрыхтоўку паведамленняў, дапаўненні, удзел у дыскусіі і інш. студэнты атрымліваюць пэўную колькасць балаў, якія суміруюцца. Таму некаторыя студэнты за адну пару семінарскіх ці практычных заняткаў атрымліваюць па 15 -- 20 балаў. У выніку, за адпаведную суму балаў, можна атрымаць залік "аўтаматам", а на экзамене -- загадзя ведаць сваю папярэднюю адзнаку.

Літаратура

1. Электронны рэсурс. Рэжым доступу: <http://www.moluch.ru/conf/ped/archive/65/3148> -- Дата доступу: 20.11.2013.
2. Электронны рэсурс. Рэжым доступу: <http://www.festival.1september.ru/articles/574903> -- Дата доступу: 20.11.2013.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ